

XIX. TÜRK TARİH KONGRESİ

3-7 EKİM 2022 / ANKARA

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER
II. CİLT

Türk - İslam Devletleri Tarihi

TÜRK TARİH KURUMU

XIX. TÜṘK TARİH KONGRESİ
II. CİLT

TÜṘK - İSLAM DEVLETLERİ TARİHİ

XIX. TÜRK TARİH KONGRESİ

Ankara: 3-7 Ekim 2022

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER

II. CİLT

TÜRK - İSLAM DEVLETLERİ TARİHİ

Hazırlayanlar

Abdullah Kaymak – Selin Eren – Semiha Nurdan –
Kübra Güney – Muhammed Özler

TÜRK TARİH KURUMU

ANKARA ♦ 2024

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI VIII. DİZİ - SAYI: 38^b

Sertifika No: 43191

XIX. Türk Tarih Kongresi 3-7 Ekim 2022/Ankara Kongreye Sunulan Bildiriler

II. Cilt

Türk - İslam Devletleri Tarihi

The XIXth Congress of Turkish History 3-7 October 2022/Ankara

Papers Presented at the Congress

Volume II

History of Turkish - Islamic States

Hazırlayanlar

Abdullah Kaymak – Selin Eren – Semiha Nurdan –

Kübra Güney – Muhammed Özler

e-ISBN: 978-975-17-5640-4 (Tk)

978-975-17-5643-5 (2.c)

DOI: 10.37879/9789751756435

Kapak Tasarımı

Emine Çakır

Türk Tarih Kurumu

Hacettepe Mahallesi Kızılay Caddesi No: 1 06230 Altındağ/ANKARA

Tel: +90 312 310 23 68 • Fax: +90 312 310 16 98

ttk.gov.tr • emagaza-ttk.ayk.gov.tr

Tasarım

Kuban Matbaacılık Yayıncılık

İvedik Organize San. Matbaacılar Sitesi

1514. Cadde No: 20 06190 İVOGSAN - ANKARA

Tel: 0 312 395 20 70 Faks: 0312 395 37 23

Sertifika No: 47331

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın,
tercüme ve iktibas hakları Türk Tarih Kurumuna aittir.

XIX. TÜRK TARİH KONGRESİ

Cumhurbaşkanı

Sayın RECEP TAYYİP ERDOĞAN'ın

Koruyucu Başkanlığında

Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenmiştir.

XIX. TÜRK TARİH KONGRESİ

KOMİTE BAŞKANI

Birol ÇETİN

HAZIRLIK KOMİTESİ

Birol ÇETİN	Abidin TEMİZER
Hüseyin Murat YÜCEL	Ahmet KILINÇ
Ali Uzay PEKER	Arif BİLGİN
Bahattin ÇELİK	Fatmagül DEMİREL
Hasan BABACAN	Hikmet ÖKSÜZ
İbrahim TELLİOĞLU	İlyas KEMALOĞLU
Nadir ÖZBEK	Necdet HAYTA
Nihat KARAER	Selim KARAHASANOĞLU
Tülay METİN	Üçler BULDUK
Yunus KOÇ	Zafer TOPRAK
Güner DOĞAN	Feridun BİLGİN
Selim ARGUN	Abdullah KAYMAK
Selin EREN	

YAYIN KOMİTESİ

Yüksel ÖZGEN

(BAŞKAN)

Hüseyin Murat YÜCEL	Abdullah KAYMAK
Selin EREN	Semiha NURDAN
Kübra GÜNEY	Muhammed ÖZLER

SEKRETARYA

Semiha NURDAN	Kübra GÜNEY
Muhammed ÖZLER	

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU	Prof. Dr. Feyzan GÖHER
Prof. Dr. Abidin TEMİZER	Prof. Dr. Gülден SARIYILDIZ
Prof. Dr. Ahmet KANLIDERE	Prof. Dr. Hakkı Zafer TOPRAK
Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN	Prof. Dr. Hale ŞIVGIN
Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK	Prof. Dr. Haluk SELVİ
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL	Prof. Dr. Hasan BABACAN
Prof. Dr. Ahmet YÜKSEL	Prof. Dr. Haşim ŞAHİN
Prof. Dr. Ali SATAN	Prof. Dr. Hatice ORUÇ
Prof. Dr. Ali TEMİZEL	Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ
Prof. Dr. Ali Uzay PEKER	Prof. Dr. Hülya TAŞ
Prof. Dr. Altay Tayfun ÖZCAN	Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR
Prof. Dr. Arif BİLGİN	Prof. Dr. Hüsnu ÖZLÜ
Prof. Dr. Arzu TERZİ	Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR
Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR	Prof. Dr. İbrahim MARAŞ
Prof. Dr. Ayhan CEYLAN	Prof. Dr. İbrahim TELLİOĞLU
Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR	Prof. Dr. İdris BOSTAN
Prof. Dr. Azmi ÖZCAN	Prof. Dr. İhsan FAZLIOĞLU
Prof. Dr. Bahattin ÇELİK	Prof. Dr. İlber ORTAYLI
Prof. Dr. Bahri ATA	Prof. Dr. İlhami DURMUŞ
Prof. Dr. Birol ÇETİN	Prof. Dr. İlhami YURDAKUL
Prof. Dr. Birsal KÜÇÜKSİPAHİOĞLU	Prof. Dr. İlhan ŞAHİN
Prof. Dr. Cengiz TOMAR	Prof. Dr. İlyas KEMALOĞLU
Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU	Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ
Prof. Dr. Cezmi ERASLAN	Prof. Dr. Kaya Tuncer ÇAĞLAYAN
Prof. Dr. Dinçer KOÇ	Prof. Dr. Mahmud Erol KILIÇ
Prof. Dr. Ekrem KALAN	Prof. Dr. Mahmut AK
Prof. Dr. Emine ERDOĞAN ÖZÜNLÜ	Prof. Dr. Makbule SARIKAYA
Prof. Dr. Erhan AFYONCU	Prof. Dr. Mehmet Âkif AYDIN
Prof. Dr. Erhan ÖZTEPE	Prof. Dr. Mehmet Akif KİREÇCİ
Prof. Dr. Erkan GÖKSU	Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Prof. Dr. Erol ÖZVAR	Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU
Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR	Prof. Dr. Mehmet OKUR
Prof. Dr. Fatma Gül DEMİREL	Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ
Prof. Dr. Feridun EMECEN	Prof. Dr. Mesut AYAR

Prof. Dr. Mesut ÇAPA
Prof. Dr. Mesut UYAR
Prof. Dr. Metin AYIŞIĞI
Prof. Dr. Murat KEÇİŞ
Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL
Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK
Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR
Prof. Dr. Mustafa Sabri KÜÇÜKAŞCI
Prof. Dr. Muzaffer TEPEKAYA
Prof. Dr. Nadir ÖZBEK
Prof. Dr. Necdet HAYTA
Prof. Dr. Nedim İPEK
Prof. Dr. Neşe ÖZDEN
Prof. Dr. Nihat KARAER
Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Prof. Dr. Osman Gazi ÖZGÜDENLİ
Prof. Dr. Ömer METİN
Prof. Dr. Rafet ÇAVUŞOĞLU
Prof. Dr. Sadık SARISAMAN
Prof. Dr. Selami KILIÇ
Prof. Dr. Selda Kaya KILIÇ
Prof. Dr. Selim KARAHASANOĞLU
Prof. Dr. Selma YEL
Prof. Dr. Serdar SARISIR
Prof. Dr. Sevgi Gül AKYILMAZ
Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK
Prof. Dr. Süleyman ÖZKAN
Prof. Dr. Taha Niyazi KARACA
Prof. Dr. Tayfun YILDIRIM
Prof. Dr. Temuçin Faik ERTAN
Prof. Dr. Turgut YİĞİT
Prof. Dr. Tülay METİN
Prof. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ
Prof. Dr. Uğur ÜNAL
Prof. Dr. Üçler BULDUK
Prof. Dr. Yasemin AVCI

Prof. Dr. Yavuz ASLAN
Prof. Dr. Yunus KOÇ
Prof. Dr. Yusuf AYÖNÜ
Prof. Dr. Yusuf TEKİN
Prof. Dr. Yusuf Ziya TAŞKAN
Prof. Dr. Zehra ASLAN
Doç. Dr. Abdurrahman BOZKURT
Doç. Dr. Abdurrahman Harun ÖZDAŞ
Doç. Dr. Ahmet KILINÇ
Doç. Dr. Alev GÖZCÜ
Doç. Dr. Bekir Tümen SOMUNCUOĞLU
Doç. Dr. Cihat AYDOĞMUŞOĞLU
Doç. Dr. Çiğdem ATAKUMAN
Doç. Dr. Elif Bayraktar TELLAN
Doç. Dr. Erdal ÇOBAN
Doç. Dr. Fahri MADEN
Doç. Dr. Fatma Rezzan ÜNALP
Doç. Dr. Feridun BİLGİN
Doç. Dr. Melike Sarıkcıoğlu ÖKTEN
Doç. Dr. Muhammed Bilal ÇELİK
Doç. Dr. Murat ÖZKAN
Doç. Dr. Mustafa UYAR
Doç. Dr. Selim ARGUN
Doç. Dr. Sevilay ÖZER
Doç. Dr. Sırrı Hakan KIRIMLI
Doç. Dr. Togay Seçkin BİRBUDAK
Doç. Dr. Tolga BOZKURT
Doç. Dr. Ümmügülsüm POLAT
Doç. Dr. Zübeyde GÜNEŞ YAĞCI
Dr. Öğr. Üyesi Güner DOĞAN
Dr. Öğr. Üyesi Hasan YILMAZYAŞAR
Dr. Öğr. Üyesi Liaisan ŞAHİN
Dr. Öğr. Üyesi Nurcan BOŞDURMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Serdar Oğuzhan ÇAYCIOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya TÜRKMEN

İÇİNDEKİLER

BU CİLTTE BİLDİRİSİ OLANLARIN ALFABETİK LİSTESİ	XI
SUNUŞ	XIII

SEKSIYON II

TÜRK - İSLAM DEVLETLERİ TARİHİ

TÜLAY METİN: <i>Selçuklularda Meliklerin Eğitimi</i>	1
OSMAN G. ÖZGÜDENLİ: <i>Sultan Tuğrul Bey'in Bizans İmparatoru'na Bilinmeyen Bir Mektubu</i>	17
AHMET NURULLAH ÖZDAL: <i>Irak Selçukluları Devleti'ni Yıkma Götüren Ekonomik Kriz ve Bu Krizin Nedenleri</i>	45
BÜLENT ÖZKUZUGÜDENLİ: <i>Büyük Selçuklu Sultanı Alp-Arslan'a Ait Bir Tayin Menşûru</i>	83
SİNAN TARİFCİ: <i>Sultan Sencer Devrine Ait Resmî Vesikalara İstinaden Büyük Selçuklularda Valilik Müessesesine Dair Bazı Değerlendirmeler</i>	117
AYŞE BEYZA ERCAN: <i>Türk-Moğol Tarihinin Merkezinde Bir Kadın: Tamta Mhargrdzeli</i>	143
NARGİZ ALİYEVA: <i>Azerbaycan'da Selçuklular Döneminde Hıristiyanlığın Yeri</i> ..	167
ESRA ÇIPLAK: <i>Memlûklerde Eğitim ve Tören Alanları: Meydanlar</i>	189
RIDVAN YİĞİT: <i>Memlûk Vakıf Araştırmalarına Bir Katkı: Sıryakus Vakfı</i>	211
NESLİHAN DURAK: <i>Baburlu Sarayında Kadın</i>	225
MÜSLÜME MELİS SAVAŞ: <i>Babürlü Saray Kadınlarının Güzellik Algısı ve Giyim-Kuşamları</i>	241
ALTAY TAYFUN ÖZCAN: <i>İlteber Almış ve Egemenliğinin Dönüşüm Süreci</i>	277
İLNUR M. MİRGALEEV: <i>İslam Tarihinin Bir Parçası Olarak Altın Orda Tarihi</i>	289
MEHMET ŞEKER: <i>Karesi Beyliğinin Kültür Hayatına Dair Bir Eser: Risâletü'l-İslâm</i>	303

KENAN ZİYA TAŞ: <i>Yunus Emre'nin Yaşadığı Coğrafyaya Dair Yeni Belge ve Bilgiler</i>	319
AYŞE ATICI ARAYANCAN: <i>Akkoyunlu Yönetiminde Gülşenîyye Tarikatı'nın Etkileri</i>	339
İBRAHİM TELLİOĞLU: <i>Trabzon Rum Devleti'nin XIII. Yüzyıldaki Sınırları</i> ..	369
ÖNER TOLAN: <i>X. Yüzyılda Bizans-Arap Sınırında Yeni Bir Askeri-İdari Birim: Armeniaka Themata</i>	387
SEVTAP GÖLGESİZ KARACA: <i>Ruhban Sınıfından Olmayan Cenovalı Bir Yazarın Gözünden Haçlı Seferleri</i>	415
İBRAHİM DUMAN: <i>Ortaçağ İram'nda Bir Silâh ve Çelik Üretim Merkezi: Çâhek</i>	451
LAMİYA GAFAR-ZADA: <i>Metaphoric Meaning of Sir Robert Sherley's Exotic Appearance: From the History of Anglo-Safavid Relations</i>	473

BU CİLTTE BİLDİRİSİ OLANLARIN ALFABETİK LİSTESİ

AHMET NURULLAH ÖZDAL	45
ALTAY TAYFUN ÖZCAN	279
AYŞE ATICI ARAYANCAN.....	341
AYŞE BEYZA ERCAN	145
BÜLENT ÖZKUZUGÜDENLİ	83
ESRA ÇIPLAK	191
İBRAHİM DUMAN	453
İBRAHİM TELLİOĞLU	371
İLNUR M.MİRGALEEV	291
KENAN ZİYA TAŞ.....	321
LAMİYA GAFAR-ZADA.....	475
MEHMET ŞEKER.....	305
MÜSLÜME MELİS SAVAŞ	243
NARGİZ ALİYEVA	169
NESLİHAN DURAK	227
OSMAN G. ÖZGÜDENLİ	17
ÖNER TOLAN.....	389
RİDVAN YİĞİT	213
SEVTAP GÖLGESİZ KARACA	417
SİNAN TARİFCİ	119
TÜLAY METİN.....	1

SUNUŞ

Türk Tarih Kurumu tarafından 1932 yılında düzenlenen Birinci Türk Tarih Kongresi'nde söz alan dönemin Milli Eğitim Bakanı Esat (Sagay) Bey, bu kongrenin düzenlenmesindeki amacı şöyle açıklamıştı:

“Gelecek nesillerin nefretle yâd edeceği bir insan, bir millet olarak tarihe geçmekten hazer ederiz. Bilakis fertçe ve milletçe medeniyete en yüksek işler görmüş, insanlığın yükselmesine çok çalışmış, gelecek nesillerin istifade edebileceği kıymetli, ölmez, ilmî ve sanatkârane eserler bırakmış bir varlık olarak tarihte en muhterem, en şerefli bir yer sahibi olmak azmindeyiz. Bu sebeple çocuklarımızı da bu fikir, bu terbiye ve bu kanaat ile yetiştireceğiz.”

Nitekim, Türkiye Cumhuriyeti tarafından tarih eğitimine verilen önemin somut bir göstergesi olan bu kongrenin 1933 tarihli bildiri kitabında “[...] Türk muallimlerine cemiyetin Türk tarihi sahasında yaptığı ilmî tetkiklerin neticelerini göstermek ve mekteplerimizdeki tarih derslerine verilecek yeni veçheler hakkında meslektaşlar arasında bir fikir ve hedef birliği vücuda getirmek üzere” bu kongrenin icra edildiği belirtilmektedir. Kurumumuz arşivinde bulunan bir belgeye göre, kongrenin hazırlıkları esnasında programın adının “Tarih Öğretmenleri Kursu” olarak zikredilmesi de bu toplantının gelecek kuşakların tarih eğitimi için bizzat sahada bulunan öğretmenlere yeni Türk tarihi anlatısının aktarılması niyetini ortaya koymaktadır. 1937 yılında İstanbul'da düzenlenen İkinci Türk Tarih Kongresi ile, tarih eğitimine yönelik ilgiye ek olarak, kongrenin uluslararası bir nitelik kazandığı ve eski çağlardan modern döneme, arkeoloji, antropoloji, sanat tarihi, siyasi, askerî ve sosyal tarih alanlarında araştırmaların sunulduğu görülmektedir. Geçen süre zarfında, düzenli bir şekilde dört yılda bir gerçekleştirilen Türk Tarih Kongreleri tarihimiz açısından birçok önemli araştırmanın ilk kez paylaşıldığı bir bilimsel şölen mahiyetini kazanmıştır. Bu toplantıların günümüzde de Türk tarihiyle ilgilenen yerli ve yabancı araştırmacıların ilgi ile takip ettiği bir etkinlik olduğu kongre programlarından ve geniş katılımcı heyetlerden anlaşılmaktadır.

Türk tarihçiliği açısından güçlü bir geleneği gösteren Türk Tarih Kongrelerinin 19'uncusu 3-6 Ekim 2022 tarihlerinde Ankara'da icra edilmiştir. Kurumumuza ulaşan 600'e yakın bildiri özeti, kapsamlı bir hakem kurulu tarafından titizlikle incelenmiş ve neticede 233 bildirinin kongrede sunulması kararlaştırılmıştır. Türkiye'deki üniversitelerde görev yapan bilim insanlarının yanında, Azerbaycan, Bulgaristan, Cezayir, Fransa, Gürcistan, Hindistan, İngiltere, İran, İskoçya, İsviçre, Kazakistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kırgızistan, Malezya, Özbekistan, Romanya, Rusya, Bosna Hersek, Sırbistan gibi ülkelerden 70 araştırmacı da bu kongrede çalışmalarını bilim dünyasıyla paylaşmışlardır. Kongredeki bildiriler Eski Anadolu Uygarlıkları, Türk-İslam Devletleri Tarihi, Osmanlı Tarihi, Orta Asya Türk Tarihi, Dünya Tarihi, Tarih Yazıcılığı ve Tarih Felsefesi ve Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ile Büyük Taarruzun 100. Yıl Dönümü Özel Oturumu olmak üzere toplamda 8 ana konuda ve 59 oturumda sunulmuştur.

İşbu Kongre Bildirileri Kitabı, yukarıda zikredilen 233 bildirinin Kurumumuza son hâli ulaştırılan 212'sini içermekte ve yedi cilt olarak yayımlanmaktadır. Bildirilerin hem fizikî olarak hem de çevrimiçi ortamda istifadeye sunulmasıyla da Türkiye'de ve dünyada Türk tarihi ile ilgilenen çok daha geniş çevrelere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Türk tarihi ve Türkiye tarihine yönelik özgün çalışmaların paylaşılmasının yanında, tarihimizin dünya tarihi içerisindeki önemli yerine işaret eden Türk Tarih Kongrelerinin 19'uncusunun bildirilerinin tüm ilgililer ve bilim dünyası için faydalı olması dileklerimizle...

Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN
Türk Tarih Kurumu Başkanı
Ankara, 2024